

SPACING / RAZMICANJE

naming IT war imenovati TO ratom

UČITELJ NEZNALICA I NJEGOVI KOMITETI, BILJEN BR. 10 NOVEMBAR 2011.

IMENOVATI TO RATOM – POLIFONIJA GOVORA O RATU

Uvodni tekst
Noa Treister

Dobro već u dobrodošli na drugu javnu diskusiju u okviru projekta Imenovati TO ratom koji organizuju Učitelji neznalica i njegovi komiteti, Centar za kulturnu dekontaminaciju i Udržanje Srpski ratni veterani u okviru Oktobarskog salona. Dvaj projekat se takođe sarađuju između učesnika rata, a posebno ratnih veterana i anti-ratnih aktivista iz devedesetih, kao živih svedoka činjenice da je rata bilo iako ga država nikada nije objavila i kada i dalje insistira da se jedini sukob koji možemo nazvati ratom desio 1999. Ovaj projekat je iznikao iz obzervacije da se mehanizmi učutkivanja koje koristi vlast isti bez obzira da li su njihova „ciljna grupa“, anti-ratni aktivisti, civilne žrtve, ili učesnici ratova. Osećaj žrtve navodi svaku grupu na ubedjenje da samo ona pod pritiskom i da su sve os-

tale grupe manje žrtve ili „slobodne“ što omogućava vladajućim elitama da iskoriste ovu podelu i izbegnu bilo koju vrstu odgovornosti ne samo u vezi sa ratom, nego i sa ostalim aktualnim temama kao što je obrazovanje, privatizacija, rodna različitost, zdravlje, itd. Iz te obzervacije je proizašao zaključak da, iako nam je možda nelagodno da sedimo i razgovaramo sa ljudima za koje smo se navikli da zovemo izdajnici, kriminalci, zločinci i lopovi – da je dijalog jedini način da se obezbedi i osigura postojanje društva i države.

Prošle nedelje smo počeli sa javnim razgovorom pod nazivom „Ko je vlasnik rata?“ gde smo diskutovali o odnosima između veteranskih udruženja i države i na koje su sve načine veterani uključeni u rad NVO sektora i civilnog društva. Ove nedelje, naša tema pod nazivom „Polifonija govora o ratu“ je mnogo osjetljivija jer ćemo diskutovati o konceptu „žrtve“ i procesu marginalizacije, odnosno stvaranju diskursa o nevidljivim

žrtvama rata u društvu u Srbiji. S obzirom na vlast, odnosno državu još uvek ne priznaje da je bilo rata, i prema tome, ne preuzima odgovornost za i prema žrtvama i učesnicima ovih ratova, taj deo posla je prebačen na razne NGO-e i privatne inicijative. Sve ove organizacije utvrđuju svoju političku poziciju kroz izgradnju „žrtvene hierarhije“. Ovo se dešava čak i onda kada komuniciraju svoj a-politički stav kroz izjednačavanje svih patriji pod sintagmom „svi smo mi žrtve rata“.

S ovim na umu, važno je napomenuti da se mnoge grupe koje mi imenujemo kao posebne grupe, preklapaju: na primer, ratni veterani koji su učestvovali u anti-ratnim akcijama ili posle njihovog učešća u ratu, anti-ratni aktivisti koji su u decenijama pred početkom ratova podržali procese koji su doprineli raspadu Jugoslavije, izbegle osobe koji su učestvovali i u ratovima i u anti-ratnim aktivnostima, porodice poginulih koje su se suprotstavljale prethodnom režimu,

itd. Svaka od nas ima ličnu istoriju koja je isprepletena sa ovim događajima, prvenstveno mislim na mlade ljude koji, kao druga generacija osećaju nejasnu odgovornost i krivicu, koje ne mogu da artikulisu. Ovakvi mehanizmi stvaranja identiteta koji automatski isključuju one „druge“ koje ne mogu da nam pomognu u rešavanju problema koje osećamo i danas.

Upravo zbog toga je važno mapirati ko govori, u čije ime i sa kojim autoritetom, to jest, koji vrstu politike osoba uđovi u diskusiju. Ako je pozicija žrtve ta putem koje sistem konstitutivno sprečava osobu ili iškustvo da se pojavi u javnoj sferi, onda se viktimizacija u poslednjih 30 godina javljala u različitim oblicima i vremenima. Na primer, da li su ratni veterani traumatisirani ratom ili nemogućnošću govora o ratu u posletatno vreme? Pod kojim uslovima (tj. sa kojim autoritetom i u kojoj vrsti politike) su oni u mogućnosti da govore sada, koja pozicija im je danas prišvana u okviru te

ideologije, i koju vrstu auto-cenzure ta ideologija nameće njihovoj retroaktivnoj percepцији rata? Koje nove konvencije i prakse otpora prema moći, ako uposte, su razvijene posle rata, kako od strane ratnih veterana, tako i od strane anti-ratnih aktivista?

Cilj većerašnjeg skupa nije da se složimo ili da postignemo neku jedinstvenu poziciju, već da započemo komunikaciju koja bi stvorila javnost u kojoj bi i žrtve i učesnici ratova mogli da postoje, da bismo stvorili društvo.

ČITAJUĆA GRUPA KRATAK KURS ISTORIJE MIŠLJENJA U JUGOSLAVIJI

22. novembar

Prisutni: Dragomir Dlujić, Dragan Jeftić, Branimir Stojanović i kao posmatrač Nina Gašić

Tekst: Uvod u Etički problem u delu
Karla Marks-a

Čitajuća grupa se, nakon početnih izjašnjenja o karakteru teksta Uvoda složila da je najbolje se u ovom razgovoru baviti analizom i dijalogom o statusu subjekta u Kanđeinoj filozofiji. Kroz diskusiju je postavljen problem koji stoji u osnovi koncepta subjekta u Kanđeinoj filozofiji: Subjekt bez otuđenja je nemoguć subjekt, što je zahtev Kanđeina pojma subjekta, pošto subjekt sebe postavlja kroz iskustvu radikalne drugosti u kojoj mora da se otudi i istovremeno prepozna ne samo kao nešto suprotno njemu nego i kao rezultat njegovog vlastitog delanja. Drugim rečima, zahtev Praxis filozofije za subjektivaciju kao autopostavljanjem bez otuđenja je ostajanje subjekta koji

sebe vidi u nužnoj ekvivalenci elemenata: subjekt=individua=čovek, što ga ostavlja unutar horizonta građanske ideologije subjektivnosti. Tako se već u Uvodu u Etički problem u delu Karla Marks-a, pojavljuje antagonizam: s jedne strane Kangrež vidi da je zahtev sveg dosadašnjeg marksizma za izgradnjom marksističke etike zapravo poziv za vraćanje unutar horizonta građanske ideologije individualnog moral-a, a s druge strane previđa da sam pojam subjekta koji on zagovara u drugom delu Uvoda upravo ostaje unutar koncepta subjekta građanskoj filozofije kroz koncept subjekt-individua=čovek, pošto je Čovek same Čovek ako se nekako otvara u studenja.

Dragan Jeftić je postavio pitanje: Šta dobijamo subjektivacijom sem krivicu i da li je moguća subjektivacija bez krivice. Stebojanović je odgovorio da mu se čini da je Hegel najbolje odgovorio na to pitanje time što je nedeljanje ili nesupjektivacija nazvao najvećim mogućim zlom – naime, za Hegela je Dobro već uvek ostvareno i jedini mogući zadatak svakog subjekta je da čini „zlo subjektivacijom“, odnosno ako se ne subjektivira on pokušava da zasedne na mesto Dobra što je za Hegela zlo u čistom obliku, naime subjekti nije moguće da naseli mesto Dobra, odnosno ako ga i zapostedne, to je mesto koje subjektivaciji pravišta krivicu, to je mesto odakle se generiše moral građanskog subjekta ili logika: što neviniji to kriviji.

Dragomir Olujić je rekao da se njemu čini da je ono što izmiče Praxis filozofiju upravo Marksov stav da je čovek društveno biće i da je subjekt zapravo produkt iskustva društva: čovek koji ne može da zanimi svoju vlastitu smis, pošto je to jedina stvar koju on zapravo ne može da

misli, mesto gde prestaje svaka misao, ipak kao društveno biće smrću drugih ljudi ima to iskustvo, navodeći jedan radikalni primer mnoštvenosti unutar svakog subjekta i njegove radikalne posredovanosti drugim.

Citajuća grupa se završila predlogom Dragomira Olujića da se pređe na čitanje Filozofske palanke Radomira Konstantinovića, a da se nakon toga vratimo čitanju Kangrež i Vanje Sutlića. Prisutni su se složili i da sledeći citajuću grupu odredili prve 24 strane Filozofije palanke.

POLITIČKI DENVERBOTI, ELEKTRONSKA „KUKAVIĆA JABA“

Tamara Đorđević

U elektronskom izdanju lista Politika 17. novembra postavljen je tekst „Uloga medija u podršci plenumskoj blokadi nastave“ [1] koji je napisala dekanica Filozofskog fakulteta Vesna Dimitrijević, u pokušaju odbrane od optužujuće intoniranih tekstova u mainstream medijima, a povodom radikalne odluke Uprave Filozofskog fakulteta da angažuje privatno obezbeđenje pod izgovorenim pokusajem uspostavljanja uslova za odvijanje nastave na tada još uvek blokiranoj fakultetu. Zbog izuzetno zabrinjavajuće, ali i prilično jasne situacije, čak i u mainstream medijima nisu mogli da izbegnu izveštavanje o tome. Dekanica Dimitrijević izveštavanje medija, koji su dogadaje predstavljali iz perspektive studenata suprotstavljenih politici univerzitetaz baziranu na neoliberalnoj (segregacionoj) ekonomiji čiji je implicištični moto „obrazovanje samo bogatima“, tumaci kao „tendenciozne interpretacije“ i „izvrtanje činjenica“,

poslovajući novinarske kuće i TV stanice da „demantuju svoje priloge“ i tako „umanje nepravdu prema Filozofskom fakultetu“. Sagledajmo argumente kojima dekanica Dimitrijević pokušava da razveri javnost u ispravnost svojih postupaka i poteka Dekanskog kolegija, dokaze na koje se poziva u tekstu i poruke na koje oni napisanim tekstom i zagovaranjem drugačijeg izveštavanja računa.

Dekanici Dimitrijević nisu se dopali na slavu u novinama: „Batinačima protivstvunata“, „Uprava Filozofskog fakulteta angažovala privatno obezbeđenje kako bi po svaku cenu obezbeđivalo obnovu nastave“, „Obezbeđenje tuklo studente“ i pomirjenje angažovanja „privatnog obezbeđenja“ i „sprovođenje represije nad studentima“ (...)“ u jednoj od televizijskih emisija. Da navedeni naslovi, informacije i interpretacije o pozovanom obezbeđenju jesu činjenice dokazuju video materijali na kojima je zabeleženo bahato ponašanje pojedinih radnika obezbeđenja, fizičko nasilje nad studentima (udaranje studenata u stomač, obaranje studenata na pod) i ograničavanje njihovog kretanja, pa čak i ugrožavanje bezbednosti studenata zaključavanjem vrata protivpovršnog izlaza. Činjenica je takođe da je Uprava „angažovala privatno obezbeđenje“, što dokazuje obaveštenje postavljeno prethodnog dana o toj odluci, a koje smo videli na sajtu Filozofskog fakulteta u opravljanju „pokusujući uspostavljanja uslova za realizaciju nastave“ i putem studentske video dokumentacije. [2] Kao argumente i „činjenice“ kojima se može proveriti „tendenciozno izveštavanje“ dekanica Dimitrijević nudi uvid u dostupnu dokumentaciju koja treba da pokaze kako, navodno,

nije angažovano privatno, već službeno, fakultetsko, obezbeđenje koje redovno radi na fakultetu od sklapanja ugovora sa agencijom DVD „Vračar“ 2007. godine, a pod izgovorom zakonske obaveze fakulteta da se stara o bezbednosti zgrade. Nakon iznošenja tog podatka dekanica, može se reći, sebe demantuje napisavši da „DVD „Vračar“ jeste agencija u privatnom vlasništvu, ali... kako ne postoje državne ustanove koje nude usluge obezbeđenja, angažovanja je firma u privatnom vlasništvu. Dakle – fakultet nije angažovan privatno obezbeđenje iako je agencija u privatnom vlasništvu. Kako shvatiti ovu kontradiktornu izjavu, tj. neistinu?“ Takva postavka stvari ne govori ništa drugo nego da mi sada treba da poverujemo kako određena firma koja ima status privatnog vlasništva postaje „službeni“, „fakultetski“, jer su ju angažovali ljudi koji rade u državnoj instituciji – državnom fakultetu. Činjenica da je državna institucija angažovala obezbeđenje u privatnom vlasništvu nu može promeniti njegov status – firma i daje ostaje privatno vlasništvo, osim što je njen angažovanje plaćeno novcem svih građana, od roditelja studenata (i onih koji su tučeni) kao poreksih obaveznika, pa do svih nas. Ovaj usiljeni pokušaj spašavanja privatnog i javnog vlasništva ned je šireg problema organizacija savremene političke realnosti pod neoliberalizmom, a između ostalog rezultira time da se novac građana siliva direktno u ruke privatnih preduzetnika. S jedne strane, javlja se sve učestalija tendencija urbane dezentifikacije kojom se društvena dobra (gradska zemljišta, javni objekti) privatizuju i stupaju kapitalokratskoj klasi, dok s druge strane, kao što ovaj primer pokazuje, čitavi privatni biznis-paketi

se infiltriraju u državne institucije i drisko proklamuju kao „službeni“. Sa legalitativnog stanovišta prekoračen je član 4. Zakona o visokom obrazovanju koji pod tačkom 7. predviđa nepovredljivost akademskog prostora, [3] što znači da je argumentum izmetnut u tekstu kojim se ovde bavimo doveđena u pitanje zakonska odredba još od 2007. godine, kada je sa firmom fakultet sklopio ugovor. Dekanica će u tekstu priznati da je angažovanu dodatnih deset radnika obezbeđenje firme DVD „Vračar“, ali će navesti i da je unajmljenim licima opisom zadataka izričito istaknuto kako ne smiju „da podignu ruku na studente“. Međutim, oni su to činili. Kao što prethodni „dokazi“ o obezbeđenju koje se predstavlja da nije privatno jer je angažovanje od strane državne institucije podbacuju, tako i podatak da obezbeđenje nije tuklo studente jer im je napomenuto da to ne rade, već treba da limitiraju kretanje studentima i „ne pušćaju ih na spravote iznad pravog“, ne zvući dovoljno ubeđljivo, posebno ako se ima vidu da je u komandi „ne pustiti studente na spravote iznad“ upisan fizički akt sprečavanja kretanja studenata ukoliko oni to pokušaju. Još jedno značajno cincino iznošenje „dokaza“ u pokušaju vraćanja ugleda Upravi i odgovornim licima Filozofskog fakulteta zbroj svega što je pređeno studentima koji su blokadom fakulteta odlučno ukazali na socijalne implikacije neoliberalnog trgovjanja znanjem i tako se angažovali na planu svojih i prava svih onih koji nemaju finansijsku mogućnost da studiraju je sadržana u strategiji dekanke Dimitrijević da iskoristi studentske video snimke, tj. kolege koje su prikupljali studenti tokom blokade, pri čemu se iz nekog od imaginarijuma

dodata slika koja je prikazivala studente kao nasilnika koji „pljuju“ i „gaze“ obezbeđenje. Umesto dekanice, povodom izazivanja skandalu narušavanja autonomije Filozofskog fakulteta iskoristi medijski prostor i u znak priznavanja pogrešnih odluka i poteca Uprave i Dekanskog kolegijuma tokom troneljednog studentskog protesta, objavi povaćenje krivičnih prijava protiv studenata koji su neosnovano i iz razloga razlaženja u stavovima sa Upravom fakulteta optuženi, ona, istaćući krivične prijave, apeluju medijskim kućama da demantuju svoje priloge kako bi, prema njenom mišljenju, bila upućena poruka mladim ljudima da na drugačiji način traže promene u sistemu visokog obrazovanja. Tažnje konceptualno podseća na pokusuće getoizoliranja radnika kojima je načinjena velika šteta privatizacijskom pljakuom novim zakonom određenama prema kojima im je dozvoljeno da štrajkuju, ali samo u fabričkim zonomama. Na sličan način, studentima se dozvoljava oblik pobune koji neće imati medijski odjek i koji omogućava iz bliske istorije poznato prolendiranje onoga što mora i treba da se ostvari, a to su studentski zahtevi. Čini se da su ovakvim intencijama zagovarani principi medijskog obaveštavanja iz jednog ugla i učenjivanja medija sugestijama o „dobronamerim“ vaspitnim porukama omladići. Blokada fakulteta u svojoj biti nema i faktički nije imala nasilnih momenata incitanja ponasanjem studenata, jer se blokada sastoji od odluke obustavljene regularne nastave koja se spravlja nečinjenjem (samorganizovanih oblika nastave) iako je pokušano da se ona prikaže u drugačijem svetlu (iako se izuzme incident sa makazama i, a koga

nisu inicirali studenti u protestu). [4] Dgodvorne Vladini i fakultetski čelnici su se tokom troneljedne blokade pokazali kao indiferentni prema studentskim zahtevima i jedini cilj nekima od njih je bio normalizacija nastave i diskreditovanje studenata kako bi se blokada okončala i kako se ne bi blokada ponovila.

Angažovanje pojedinih studenata, inkotiriranih dominantom ideologijom, neupucenih dovoljno u problem neoblikirajice i bolonizacije visokoškolskih institucija, u okviru reakcionarnog protesta kojim su se založili za deblokadu fakulteta, pokazuju bojanom od gubitka plaćene školske godine, a verujemo, dobiti delom i strah od propaganda kredita utetih od banaka na koje su studenti prisiljeni i u koju ih gura politika univerziteta, strati od krivičnih prijava kojima se, kao što smo videli, pribegnu sa pozicije moći, strepnjuj od diskriminacije na ispitima od strane profesora koji ne podržavaju studentsku borbu i drugih učenjivačkih mehanizama kojim se koristi Uprra fakulteta.

Dstaje otvoreno pitanje da li će Uprava fakulteta i dekanica Dimitrijević odlučiti da povaćenjem krivičnih prijava podnetim nad studentima skinu ljagu sa narunogšenog ugleda Filozofskog fakulteta ili će se dalje pokušavati relativizacija dokumentovane istine koje smo imali priliku da vidimo putem interneta. Agojanja studenata protiv kojih su pokrenute i učenjivačke prijave nastavila se pozivom na informativni razgovor u policiji. Vroj jašna poruka koja je time poslati jeste da će se sankcionisati svaka inicijativa za korenite promene u sistemu visokog obrazovanja, što podseća na Denkverbat [5] koji označava optimizaciju mogućih zabrana od strane aktuelnog sistema – zabrane i sankcije su usmerene prema

pojedincima sa političkim inicijativama ili onima koji izražavaju angažovanje mišljenje – odnosno predstavlja praksu korišćenu u posleratnoj Nemačkoj sredinom prošlog veka. Ukoliko neko pokaze minimalni politički angažman ili mišljenje koje je suprotnosti sa liberalnim okvirima, ultimativni otpor sadržan je u sankcionisanju subjekta, traženju nasilnika, a zatim i prestupnika u tom subjektu.

Srbijanka Turajlić, koja je studente u borbi za pravo na obrazovanje svih naziva „populisticima“ u drugom tekstu, takođe pisana za dnevni list Politika kaže, „Imajući u vidu kontrove koje se poslednjih dana čuju u vezi sa cenom univerzitetskih studija čini se da je neophodno da svaka rasprava na tu temu započne neopbnitom činjenicom – visoko obrazovanje je skup, kvalitetno visoko obrazovanje je posebno skupo.“ [6] Da li to znači da obrazovni tretman bez materijelnih nadoknada kroz koji je prošla turajlić, kao i čitave generacije studenata, treba da bude diskvalifikovan sam zato što je obrazovanje bilo besplatno, tj. finansirano iz državnog budžeta? Iako sve navodi da pomislimo

tako, te i konsekventno tome zaključimo da su onda i njene kompetencije i kompetencije tih generacija studenata sumnive, nećemo to uraditi (jer bismo tada upali u zamku obesmišljavanja studentskih zahteva i privlačenja logike profitnog i tržišta na kojih navodno zavisi kvalitet obrazovanja), već čemo samo ukazati na tu nadalje kontradiktornu, a ne ni, kako se pokazuje na potonjem primeru, besmislenu izjavu.

Takođe, treba podsetiti na urednički potec zamene teksta „Nasilno ponasanje obezbeđenja na Filozofskom fakultetu“ na online portalu lista Politika, u trenutku kada je događaj sa obezbeđenjem bio aktuelan, drugim tekstom sa nastavom: „Uprava: Nije moguć početak nastave na Filozofskom fakultetu“ čiji sadržaj odgovara uglu viđenja situacije iz perspektive Uprave fakulteta i u kome je privatno obezbeđenje predstavljeno kao žrtva studentskog bunta. Prilikom pokušaja načinjenja prvog teksta u Google pretraživaču pojavljuje se njegov naslov, dok se pri otvarajućoj stranici pojavljuje drugi tekst. Ovo je primer izvesnog podmetanja elektronskog „kukavčićeg jajeta“

Napomene:

[1] Vesna Dimitrijević, „Uloga medija u poduci plenumskoj blokadi nastave“, <http://www.politika.rs/rubrike/ostali-komentari/Uloga-medija-u-poduci-plenumskoj-blokadi-nastave.lt.html>, 17. 11. 2011, 10:00.

[2] „Da bi se uspostavili uslovi za realizaciju nastave, u četvrtak 3. novembra čitaonica i bibliotike na 2., 3., 4. i 5. spratu nove zgrade neće raditi, a pristup ovom delu Fakulteta imajuće same radnici obezbeđenja i zaposleni na Fakultetu koji će u ovom delu zgrade u četvrtak raditi na održavanju čistače i obezbeđivanju usluga za početak nastave u petak.“

[3] Ta tačka u zakonu glasi: „Prostor visokoškolske ustanove nepravedno je u njega ne mogu ulaziti pripadnici organa nadležnog za unutrašnje poslove bez dozvole nadležnog organa te ustanove, osim u slučaju ugrožavanja opštne sigurnosti, života, telesnog inozemstva, zdravlja ili imovine.“ Privatno obezbeđenje nije pozvano zbog pre-

thodno navedenih stavki koje bi služile kao izgovor za njihovu intervenciju, jer ugrožavanja života, nećeg zdravlja ili sigurnosti nije bilo pre dolaska privatnog obezbeđenja.

[4] Blokada Filozofskog: Profesor Antonović predvodio nastavu nad studentima, <http://www.youtube.com/watch?v=cjNEnu5GWos>, posećeno 18. 11. 2011, 1:35.

[5] Slavoj Žižek, From Contingency, Hegemony, Universality: Contemporary Dialogues on the Left, by Judith Butler, Ernesto Laclau and Slavoj Žižek, London: Verso, 2000.; kao i: Slavoj Žižek, Politicki Denkverbat, (prevod: Boris Buden), <http://www.scribd.com/doc/12607052/postpoliticidenkverbat-slavoj-zizek>, 23. 02. 2011, u 3:26.

[6] Srbijanka Turajlić „Da li je moguće jeftinije studirati: Univerzitet nije prost zbir fakulteta“, <http://www.politika.rs/rubrike/Sta-da-se-radi/Univerzitet-nije-prost-zbir-fakulteta.lt.html>, objavljeno: 14.11.2011, posećeno 17. 11. 2011, 08:00.

saradnici:

donatori i partneri:

donatori i partneri:

Izdavač: Učitelj neznanica i njegovi komiteti
Producen: Centar za kulturnu dekontaminaciju
I Izvršni urednik, dizajn i prelom: Matija Medenica |
Stampa: Fotokopirница „Student“